

1ª CONVERSA PEDAGÒGICA DE LA SOCIETAT CATALANA DE PEDAGOGIA

L'EDUCACIÓ ESCOLAR, ENTRE EL CURRÍCULUM I LA CULTURA

Data: 26 de febrer, 2014. **Horari** :de 18:00 h a 20:00 h.

Lloc: Silenus. Carrer dels àngels. Barcelona.

Participants: Carme Amorós, Núria Borrell, Santiago Centelles, Teresa Creus, Ramon Jové, Pere Marquès, Albert Sangrà, Martí Teixidó, Josep Maria Turuguet.

Relatora: Carme Rider

RELAT DE LA SESSIÓ

Teixidó obre la sessió fent notar que tenim un currículum massa pesat que sovint, propicia que ens oblidem de la cultura, que és la veritable finalitat de l'ensenyament.

Al 1800 l'escola pensada per als il·lustrats francesos era una escola d'instrucció.

Al 1900 EEUU inicia la idea de currículum. A partir dels anys 90, aquest terme s'ha confós amb el de Pla d'Estudis, que ha de fer l'administració, però s'ha ampliat tant que ha acabat sent currículum.

Considera que l'administració ha de fer el Pla d'Estudis, però el currículum l'ha de fer l'escola. Exposa que, al seu parer, el gran fracàs de l'escola actual és a causa de la desvinculació entre la cultura i el currículum escolar. L'ensenyament escolar ha de tenir una dimensió cultural. De fet, l'escola activa de principis de segle XX es va crear amb la finalitat de fugir del sistema instructiu i perseguia un ensenyament funcional per a una burgesia que demandava una escola diferent, amb contacte amb la natura i on tots els infants es poguessin desenvolupar d'una manera integral. Aquesta escola ja va incorporar la dimensió *educació- cultura*. Cita a Claparède, Decroly...entre altres.

Recorda que a Catalunya hi ha hagut innovació pedagògica i fa notar que al Departament d'Ensenyament hi ha actualment una unitat que inclou en el seu nom la paraula *Innovació*, però considera que no és a l'administració que li correspon la innovació, sinó l'ordenació. La renovació l'han de fer els mestres quan a partir d'una recerca o investigació realitzada en petit grup, es generalitzen una sèrie de pràctiques que modifiquen les anteriors.

Mostra un mosaic de material que considera significatiu per acostar als infants a la cultura:

- Amb Epi i Blas, del creador Jerry Lesser, queda representada la idea de l'optimisme i del pessimisme, Aquests dibuixos animats són un exemple de pedagogia integrada als mitjans de comunicació.
- Tallant una pastanaga de manera longitudinal i dues pomes - una vermella tallada de manera longitudinal i una verda tallada de manera horitzontal- exemplifica la importància dels processos d'aprenentatge. Posa de manifest que l'obsessió pels resultats ens està allunyant d'aquests processos. Cal molta observació, jocs amb titelles, jugar amb les lletres, llegir cançons i escriure'n alguna estrofa. A parvarulari es canta poc i la canço és un molt bon llenguatge. Per motivar l'infant a escriure i a fer-ho d'una manera funcional, cal que ho faci amb elements de la nostra cultura, com algun petit bloc de notes dels que donen de propaganda d'alguns productes, de tal manera que l'infant el dugui amb ell i pugui prendre notes o fer dibuixos de les seves observacions.
- Els llibres de coneixements estusiasmen als infants i els obren la porta al gust pel coneixement – calendari llunar, calendari de l'agricultor, llibres d'invents, civilitzacions o ciència...els llibres de text tenen una vigència d'un any, en canvi aquests altres, segueixen sent utilitzables quan acaba el curs.

Lamenta que en un ensenyament preescolar i no obligatori, s'hagi substituït el terme *orientacions*, per *currículum*. El primer, és un terme que fa referència a una sèrie de directrius generals basades en la naturalesa de l'infant, que cap mestre hauria d'obviar; mentre que el segon terme té un caràcter més prescriptiu.

En relació amb l'ensenyament secundari obligatori, destaca l'assignatura de tecnologia com una gran oportunitat per al desenvolupament d'una sèrie d'habilitats manipulatives dels adolescents, especialment dels més desfavorits, que acostumen a ser els que tenen més habilitats d'aquests tipus, en ser un procés motor-cognitiu.

La tecnologia també pot suposar un bon punt de partida a partir del qual enganxar els adolescents a altres disciplines, com la matemàtica o les ciències.

Marquès fa un breu resum de l'exposició de Teixidó, abans d'iniciar la conversa oberta. Recull que la dimensió cultural ha de pesar més que el currículum, a l'hora d'organitzar el dia a dia de l'aula. Afegeix que, des del seu punt de vista, les dues coses són importants i s'ha de trobar l'equilibri entre els dos aspectes.

Rider respon que no es tracta de triar o repartir el temps entre un o altre, sinó que, al seu entendre, la dimensió cultural ha de ser el punt d'inici que ens ha de conduir al currículum.

Creus intervé per comentar que un dels grans problemes que observa, és que els mestres no tenen la capacitat per prendre un material que ja està dissenyat i fer les modificacions necessàries per fer-se'l seu i adaptar-lo a les necessitats dels seu context, sinó que l'utilitzen com un encàrrec sense posar-hi la iniciativa personal.

Centelles fa notar que les mil pàgines de què està composta la LOMQE (i el seu desplegament) encara encotilla més i deixa menys marge per a la iniciativa personal

Turuguet considera que no es fàcil gestionar la cultura i que el mestre/professor té por a la dispersió, en aquest sentit el currículum i el llibre de text, proporciona seguretat.

Marquès fa notar que s'està perdent la creativitat que et permet ser mestre perquè s'ha adoptat un model d'avaluació molt rígid i sistematitzat que impedeix al mestre desenvolupar la seva creativitat.

Rider subscriu que l'obsessió pels resultats i la pressió de les proves externes estan fent perdre el sentit de la professió de mestre. Discrepa en què el model d'avaluació de casa nostra sigui una reproducció del model anglosaxó. Al seu entendre, l'avaluació a U.K està molt ben integrada en el procés d'aprenentatge i la seva sistematització consisteix en el desplegament d'una sèrie de "steps" per nivell de dificultat. L'objectiu és que cada alumne superi dos "steps". Per tant, s'avalua cada alumne amb relació al seu progrés personal i el centre s'avalua pel percentatge d'alumnes que han superat aquests dos "steps" recomanables. D'altra banda, els resultats que són publicats per la BBC, no fan referència als resultats, sinó a la incidència que ha fet l'escola sobre el conjunt de l'alumnat.

Amorós, exemplifica amb la seva pròpia experiència com alumna d'anglès que els materials utilitzats poden tenir una importància relativa en funció del perfil del professor i de la seva capacitat per captar l'atenció dels alumnes. Hi pot haver dos professors utilitzant en mateix material en canvi, la qualitat de la classe pot ser completament diferent.

Assenyala també que l'allargament de l'ensenyament obligatori fins als 16 anys així com l'objectiu de que una bona part de tots els joves superin els trams de l'ensenyament postobligatori fan necessari disposar d'un Pla d'Estudis o currículum bàsic coherent que esdevingui una bona guia, especialment per als mestres i professors amb menys experiència i per al posterior desenvolupament en els centres.

Sangrà comenta que el professor pateix una obsessió vinculada a l'avaluació i a la necessitat de quantificar numèricament. Això ens porta a un augment dels continguts que ens està perjudicant molt.

D'altra banda, sembla que no hi ha prou seguretat professional per agafar iniciatives i s'implanta la tendència d'esperar indicacions.

En darrera instància, vol fer notar que estem caient en l'educació del màrqueting: és molt generalitzat el fet de que a l'hora de dissenyar un projecte, els aspectes estructurals i

organitzatius s'avançosin als de contingut (es dissenya el portal web d'una determinada iniciativa, abans de definir els objectius i els continguts) .

Marquès fa un recull de les diferents intervencions, remarcant que l'obsessió per avaluar i l'extensió dels currículums està creant una bretxa entre ensenyament i cultura.

Rider afegeix que, al seu entendre, no és l'avaluació en si, ni el currículum, que ens impedeix dissenyar un ensenyament que contempli una dimensió cultural integrada al món; el que ens ho impedeix és tot el desplegament d'actuacions en forma de plans diversos, que surten de les direccions generals i arriben a les escoles d'una forma massa tècnica i dirigida. Si la direcció escolar no té prou seguretat o criteri pedagògic clar, ho agafa de manera prescriptiva. El resultat és que la pràctica d'aula queda " clonada " i la iniciativa o creativitat del mestre queda inhibida.

Marquès demana que per acabar, es faci una ronda de suggerències o propostes per tal d'acostar el currículum a la cultura:

- **Turuguet:** proposa substituir el llibre de text per una biblioteca d'aula formada per una bona col·lecció de monogràfics de divulgació científica que han de permetre escurçar el temari per tal que l'alumne pugui aprofundir en els diferents temes i construir el seu propi llibre de text. Proposa que les editorials substitueixin els llibres de text per aquests tipus d'edicions que no suposarien costos més elevats ni per la pròpia editorial, ni per a les famílies.
- **Creus:** La incorporació de la imatge i els mitjans de comunicació, a partir d'un currículum mínim que ha de ser consensuat per tots els mestres.
- **Sangrà:** Defensa el llibre de text com instrument, però cal obrir-se a altres recursos i fer mediació en aquest treball conjunt.
- **Jové** És important que el docent sàpiga donar sentit al que està fent, per això li cal estar inserit en el món, estant atent als esdeveniments i fer-ne una lectura pedagògica que li permetrà abordar les situacions d'aula.
- **Marquès**, considera que no hem de caure en el populisme i en el corporativisme i que el currículum mínim no l'han de dissenyar tots els mestres, sinó aquells que han demostrat que en saben més. A partir d'un document base, es poden recollir aportacions, si aquestes són pertinents. Amb tot, el currículum ha d'establir el *què*, no el *com*.
- **Rider**, subscriu la necessitat de crear una bona biblioteca d'aula amb literatura i llibres de coneixements. Així mateix, cal que les escoles facin una reflexió i una tria acurada de la literatura que han de conèixer els alumnes.
- **Santiago Centelles**, mostra el seu acord amb el que s'ha anat comentant i afegeix que el més important és que el mestre/professor sigui coneixedor de la manera com aprenen els infants i joves. El llibre de text pot ser una eina a tenir en consideració, si se'n fa l'ús adequat.
- **Teixidó fa una síntesi que divideix en quatre punts:**
 - 1- No s'aprèn per capacitat, sinó per motivació.
 - 2- El mestre/professor ha de ser persona oberta a la cultura, que li agradi llegir, anar al teatre, al cinema...d'aquesta manera podrà preparar la classe amb referència al currículum i farcir-la de la cultura que ha de poder transmetre. El docent ha de tenir capacitat per observar el que passa al seu voltant i fer-ne una lectura pedagògica.
 - 3- En relació amb el disseny del Pla d'Estudis, considera que són les institucions professionals (CDL, Rosa Sensat...) qui, a través de representants qualificats, han de fer propostes a l'Administració. Recorda que de participació i consens n'hi ha i ni ha hagut molt, però això no ha contribuït al desenvolupament d'un pla d'estudis que faciliti l'acostament de l'ensenyament a la cultura, ans al contrari.

- 4- L'escola no pot ensenyar-ho tot. Cal treballar els temes ben a fons per tal de deixar fetes les connexions que permetran a l'alumne enllaçar un aprenentatge amb l'altre quan ho necessiti. En aquest sentit, el mestre/professor ha de ser l'organitzador de l'aprenentatge i el facilitador del desenvolupament d'aquesta xarxa de sinapsis.

CONCLUSIONS FINALS RECOLLIDES ARRAN DE LES DIFERENTS INTERVENCIONS

Constatació	Conclusió
1-Els currículums que marca l'administració són massa extensos i encotillats. No deixen lloc a la iniciativa individual.	1-L'administració ha de marcar un pla d'estudis amb unes directrius mínimes sobre el "què" cal ensenyar. La didàctica correspon als professionals.
2-Amb els anys, el sistema escolar ha quedat sobreesaturat de tecnicismes i psicologismes mal entesos que han allunyat l'acció educativa de la veritable finalitat de l'educació.	2-L'ensenyament ha de quedar vinculat a la cultura i l'acció diària no pot desvincular-se'n. S'ha de trobar l'equilibri entre la referència curricular i la dimensió cultural que ha d'impregnar l'aprenentatge.
3- Es percep certa dificultat a l'hora de gestionar la cultura. Això duu a molts docents a quedar esclaus del llibre de text o a utilitzar certs materials didàctics sense personalitzar-los ni fer-se'ls seus.	3-Cal aconseguir crear un perfil de mestres i professors amb capacitat per prendre iniciatives, per comptes d'esperar que li donin tot fet.
4-L'obsessió pels resultats ens està conduint a una instrumentalització excessiva del procés d'aprenentatge i a un augment dels continguts.	4-Hem d'assumir que l'escola no pot ni ha de pretendre ensenyar-ho tot. Cal alleujar els continguts i adoptar una didàctica que permeti treballar els continguts a fons i faciliti la construcció de connexions que conduiran a altres aprenentatges.
5-Ens trobem, d'una manera massa generalitzada, davant d'un perfil de mestre amb una base cultural limitada i fràgil.	5-El docent ha de ser una persona que permeti que l'aprenentatge, a més d'una experiència didàctica, sigui una experiència social i cultural. Ha de ser una persona oberta a la cultura i amb capacitat per incorporar-la a situacions d'aprenentatge. En aquest sentit, una bona contribució seria la creació d'una bona biblioteca d'aula, formada per literatura i monogràfics científics.

Relatora: Carme Rider (secretària SCP)